

Наталія Кучеренко

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”
кафедра цивільного права та процесу
аспірант I року навчання спеціальності 081 Право
nzrobok14@ukr.net

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР

© Кучеренко Н., 2018

У статті ми з'ясували, що оперативне застосування технологій дистанційного навчання гарантує закладам вищої освіти: значне збільшення суб'єктів навчального процесу (організація навчання для широкої аудиторії – одночасне залучення великої кількості слухачів); суттєве зниження витрат на організацію навчального процесу (відсутність розходів на оренду приміщень, економія комунальних платежів і т. д.); істотне підняття якості навчання внаслідок засобів електронних бібліотек, використання новочасних ІКТ, зростання масштабу самостійної роботи студентів, слухачів і т.д.; організація єдиного (універсального) інформаційного освітнього середовища закладу вищої освіти. На основі аналізу значної джерельної бази можемо констатувати, що в системі дистанційного навчання визначальними методами управління навчальною діяльністю та способами навчання виступають програмно-апаратні засоби, що працюють на основі ІКТ, комунікаційних мереж та систем, й застосовуються суб'єктами навчального процесу (які є віддаленими між собою) під керівництвом викладача.

Ключові слова: дистанційне навчання; університетська освіта; освітні реформи; інноваційна освіта; освітні програми; національна освіта; заклад вищої освіти; інформаційно-комунікаційні технології.

Наталія Кучеренко

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК ВЫЗОВ СОВРЕМЕННОЙ УНИВЕРСИТЕТСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ: ФИЛОСОФСКО-ПРАВОВОЕ ИЗМЕРЕНИЕ

В статье мы выяснили, что оперативное применение технологий дистанционного обучения гарантирует заведениям высшего образования: значительное увеличение субъектов учебного процесса (организация обучения для широкой аудитории – одновременное привлечение большого количества слушателей) существенное снижение затрат на организацию учебного процесса (отсутствие расходов на аренду помещений, экономия коммунальных платежей и т. д.); существенное повышение качества обучения вследствие средств электронных библиотек, использование новочасных ИКТ, рост масштаба самостоятельной работы студентов, слушателей и т.д.; организация единого (универсального) информационной образовательной среды учреждения высшего образования. На основе анализа большой источниковой базы можем констатировать, что в системе дистанционного обучения определяющими методами управления учебной

деятельностью и способами обучения выступают программно-аппаратные средства, работающие на основе ИКТ, коммуникационных сетей и систем, и применяются субъектами учебного процесса (которые являются удаленными между собой) под руководством преподавателя.

Ключевые слова: дистанционное обучение; университетское образование; образовательные реформы; инновационное образование; образовательные программы; национальное образование; учреждение высшего образования; информационно-коммуникационные технологии.

Natalia Kucherenko
Institute of Jurisprudence and Psychology
Lviv Polytechnic National University

REMOTE STUDY AS A QUESTION OF MODERN UNIVERSITY EDUCATION: PHILOSOPHICAL AND LEGAL MEASUREMENT

In the article, we found that the rapid application of distance learning technologies guarantees higher education institutions: a significant increase in the subjects of the educational process (organization of training for a wide audience - simultaneous involvement of a large number of students); a significant reduction in the cost of organizing the educational process (no rent of premises, savings of utility bills, etc.); a significant increase in the quality of education as a result of the use of electronic libraries, the use of modern ICT, the growth of the scale of independent work of scuppers, listeners, etc. ; organization of a unified (universal) informational educational environment of a higher education institution. On the basis of the analysis of a significant source base, we can state that in the system of distance learning the defining methods of managing educational activities and methods of teaching are software and hardware that operate on the basis of ICT, communication networks and systems, and are used by the subjects of the educational process (which are remote among themselves) under the direction of a teacher,

Key words: distance learning; University education; educational reforms; innovative education; educational programs; national education; institution of higher education; information and communication technologies.

Постановка проблеми. У контексті реалізації освітніх реформ неодмінним є створення новітньої форми навчання, яка б відповідала запитам та потребам, що виставляються до інноваційної освіти, і гарантувала б оперативну виконання фундаментальних освітніх програм. Таким побажанням найбільше окликається дистанційне навчання, метою розвитку якого є консолідування прерогатив застосування новочасних технологій дистанційного навчання, основаних на застосуванні Internet-технологій, модерного мультимедійного устаткування та традиційної національної освіти.

Дистанційне навчання в сучасному розумінні сформувалося порівняно нещодавно і тому, беручи до уваги цю новизну, воно орієнтується на передовий методичний досвід, акумульований різними освітніми інституціями світового простору, на застосовування новітніх і оперативних педагогічних технологій, що окликаються на запиту сучасної освіти та соціуму в цілому. Безумовно дефініція “дистанційне навчання” характеризується плюралізмом визначень, що свідчить про широкий діапазон підходів до його тлумачення.

Аналіз дослідження проблеми. Теоретико-практичні аспекти дистанційного навчання ґрунтовно були проаналізовані в працях і зарубіжних, і вітчизняних вчених, серед них: Adams J. E., Dichanz H., Bodendorf F., Hoppe G., Eckert B., Lobin H., Kettunen J., Андреева А. А., Алексеева О. М.,

Бикова В. Ю., Ващенко В. Ю., Колос К. Р., Дядичева В. В., Куклева В. О., Манак А. Ф., Кухаренка В. М., Полат Є. С., Рибалко О. В., Стефаненка П. В., Стрюка А. М., Семерікова, С. О., Смирнова, Трибульська Є. М., Сиротенко Н. Г., Хуторський А. В. та ін.

Мета статті – проаналізувати філософсько-правову природу дистанційного навчання у контексті викликів сучасної університетської освіти.

Виклад основного матеріалу. “Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні”, прийнята 20 грудня 2000 р., окреслює дистанційне навчання як, “систему технологій, що гарантує оперативну доставку здобувачам освіти, достатнього масштабу матеріалу, що вивчається; інтерактивне взаємодіяння викладачів і студентів у навчальному процесі, надання особам резерву самостійної роботи з освоєння запропонованого матеріалу” [1].

Вчений Роберт І. В. у своїй науковій праці “Теорія і методика інформатизації освіти” розкриває дистанційне навчання (розподілене навчання, дистантне навчання) крізь призму процесу передачі знань, вироблення вмінь і навичок у контексті інтерактивного взаємодіяння як між студентом і викладачем, так і між ними (суб’єктами) та інтерактивним джерелом інформаційного ресурсу, який віддзеркалює всі характерні навчальному процесу елементи (мета, цілі, організаційні форми, зміст, засоби навчання, методи), реалізоване в умовах використання прийомів інформаційно-комунікаційні технологій ІКТ [2].

Аналогічне тлумачення щодо означеної дефініції запропонувала Полат Є. С.: “дистанційне навчання – це систематична організація навчання, побудована на взаємодіянні викладача та студента, студентів між собою на віддаленні, що відбиває всі властиві навчальному процесу елементи (організаційні форми, цілі, засоби навчання, зміст) своєрідними прийомами ІКТ та Internet-технологіями” [3, с. 23].

Вчений Хуторський А. В. дистанційне навчання тлумачить, як: “навчання, в якому суб’єкти перебувають на відстані, реалізуючи освітній процес за сприянням засобів телекомунікацій” [4, с. 15].

Отже, на основі системного аналізу означених вище тлумачень, можемо констатувати, що більшість дослідників, у дефініції “дистанційне навчання” вирізняють та науково аргументують такі його складові, як:

- навчання у паралельній (синхронній) та неодноразовій (асинхронній) формі;
- елементами навчального процесу є: організаційні форми, зміст, цілі, засоби навчання, методи);
- суб’єкти навчання;
- засоби ІКТ.

У нашій науковій розвідці ми будемо керуватися формулюванням, окресленим у Наказі міністерства освіти і науки України “Про затвердження Положення про дистанційне навчання”, в якому вказано, що “дистанційне навчання (ДН) – індивідуалізований процес здобуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності індивіда, що здійснюється, здебільшого, за посереднього екстериторіального (віддалених один від одного учасників) взаємодіяння суб’єктів навчального процесу в особливому середовищі, яке ґрунтується на новітніх інформаційно-комунікаційних та психолого-педагогічних технологіях” [5].

У монографії “Моделі організації систем відкритої освіти” Биков В. Ю. розмежовує дистанційне навчання на такі різновиди:

- дистанційне навчання – особлива форма інституалізації та втілення навчально-виховного процесу, в якому суб’єкти навчання (його учасники) реалізують навчальне взаємодіяння принципово і здебільшого екстериторіально;
- традиційне дистанційне навчання – тип дистанційного навчання, в якому взаємодія між учасниками та ініціаторами навчального процесу проходить у часовому вимірі асинхронно, при цьому активно застосовують транспортну систему поставки навчального об’єму та інших інформаційних об’єктів системи телефонного, телеграфного або поштового зв’язку;

— е-дистанційне навчання (е-ДН) – вид дистанційного навчання, який передбачає в основному індивідуалізовану взаємодію між організаторами та учасниками навчального процесу як синхронно у часі, так і асинхронно, принципово і переважно вживаючи електронні транспортні системи доставки навчального матеріалу та інших інформаційних об'єктів, комп'ютерні мережі Internet / Intranet, ІКТ [6, с. 98–99].

Отже, дистанційну освіту можна окреслити як “новітній різновид освіти, у площині якої спудеї самостійно трудяться вдома, а їхні комунікативні відносини з іншими студентами та викладачами здійснюються переважно через відеоконференції, електронні форуми, e-mail та через інші можливості мережевої комунікації” [7].

В окремих наукових дослідженнях зужитковують тлумачення “гнучке дистанційне навчання”. Гнучке дистанційне навчання (ГДН) на базі телекомунікацій – це діапазон сучасних освітніх послуг (спеціальний навчальний матеріал, професійні консультації, новітні педагогічні технології, компетентний контроль знань і т. п.), які пропонують спудеям шляхом спеціалізованого освітнього середовища (телекомунікаційно-інформаційного), в базисі якого закладена методологія, скерована на індивідуальну (абстраговану від часу та місця) роботу студентів, зі спеціальним, особливим чином систематизованим, навчальним матеріалом й різним ступенем спілкування з викладачами, експертами та іншими суб'єктами цього процесу [8, с. 65].

Разом з тим комп'ютерна технологія ГДН – це регули (правила, процедури та рекомендації) оперативного застосування телекомунікаційних комп'ютерних технологій для реалізації педагогічних підходів, методик дистанційного навчання, скероване на звершення навчальної мети [8, с. 71].

Означений вище перелік дефініцій буде частинним, якщо оминемо систему е-ДО – “варіант освітньої системи, в якій основою навчально-виховного процесу виступає застосування технологій е-ДН, а сама інституалізація окликається з принципами відкритої освіти” [6, с. 13].

Зауважимо, що загалом система ДН – це в жодному разі не спосіб підміни педагога комп'ютерною програмою, а модус взаємодіяння студентів/слухачів з викладачем на ґрунті інформаційно-комунікаційних технологій.

Особливість дистанційного навчання витребувала введення в освітню дійсність дефініції “тьютор”, функції якого обумовлюються навчальною моделлю, яку практикує певна система дистанційного навчання. Тьюторську діяльність можуть здійснювати як штатні викладачі закладів вищої освіти, так і особи інших професій, тобто всі ті, хто залучаються до процесу дистанційного навчання (на умовах погодинної оплати праці або сумісництва. В контексті реалізації дистанційного навчання генеральним завданням тьюторів виступає оперативне управління самостійною навчальною діяльністю студентів/слухачів, що окреслює здійснення ними таких функцій: передача позитивного досвіду; постановка добротних цілей та завдань; правильне формування мотивів для навчання; організаційна діяльність; якісний контроль процесу навчання; компетентна організація взаємодії між слухачами [9, с. 91].

Показовим взірцем ефективного застосування технологій дистанційного навчання у закладах вищої освіти є застосування МООСs (MassiveOpenOnlineCourses) – це модерний освітній модус, що передбачає організацію величезних відкритих безоплатних освітніх online-курсів. У 2012 році до МООСs долучилася більшість авторитетних університетів світового масштабу, які до своїх навчальних програм підготовки включили дистанційні курси, що є доступними для кожного охочого (функціонують на безкоштовній основі). За переконаннями ініціаторів організації online-курсів МООСs, новітній підхід до освіти обумовить істотне підвищення якості навчання та її продуктивності, зокрема і для тих спудеїв, які за звичаєм здобувають знання в традиційних (невіртуальних) аудиторіях [10].

Курси МООСs відкривають перед студентами можливість вибору, створюють своєрідну дилему: чи бути їм пасивними слухачами (приділяючи навчання лише кілька годин на тиждень), чи бути ініціативними учасниками (більш активно поглиблювати знання, слухати лекції, розв'язувати тести самоконтролю). Навчальний тиждень курсів МООСs зобов'язує до перегляду 2–4 коротких відеолекцій й опісля вирішення завдань, що забезпечують мобільний самоконтроль.

Відеолекції створені за матеріалами online-підручників, які є в загальному доступі – відкриті у віртуальному середовищі для кожного студента. Авторами цих підручників здебільшого є самі тьютори курсів, що зумовлює поглиблення інтересу слухача, адже пізніше під час зустрічі у прямому ефірі він матиме можливість поставити запитання. Вивчення курсу завершується online-екзаменом, успішне складання якого передбачає видання слухачам спеціальних сертифікатів.

Варто зауважити, що український освітній простір також визначається позитивним досвідом застосування ДН у навчальному процесі закладів вищої освіти, при цьому серед лідерів є і наша альма-матер – Національний університет “Львівська політехніка”.

В Україні діє спеціальна партнерська організація, мета якої – налагодити ефективну систему підготовки нової генерації професіоналів шляхом активного застосування технологій дистанційного навчання – UDL System. До цієї організації входять: науково-дослідні інституції, заклади вищої освіти, корпорації, банки та неприбуткові організації [11]. Разом з тим діють й інші аналогічні об’єднання, такі як: Українська наукова інтернет спільнота [12], методична ліга вчителів дистанційного навчання [13, с. 65].

Оперативне застосування технологій дистанційного навчання гарантує закладам вищої освіти:

- значне збільшення суб’єктів навчального процесу (організація навчання для широкої аудиторії – одночасне залучення великої кількості слухачів);
- суттєве зниження витрат на організацію навчального процесу (відсутність розходів на оренду приміщень, економія комунальних платежів тощо);
- істотне підняття якості навчання внаслідок засобів електронних бібліотек, використання новочасних ІКТ, зростання масштабу самостійної роботи студентів, слухачів і т.д.;
- організація єдиного (універсального) інформаційного освітнього середовища закладу вищої освіти.

На основі аналізу значної джерельної бази можемо констатувати, що в системі дистанційного навчання визначальними методами управління навчальною діяльністю та способами навчання виступають програмно-апаратні засоби, що працюють на основі ІКТ, комунікаційних мереж та систем, й застосовуються суб’єктами навчального процесу (які є віддаленими між собою) під керівництвом викладача [14, с. 111]. Отже, система дистанційного навчання закладів вищої освіти є мультимедійним, модульним, багатофункціональним й апаратно-програмним комплексом оснований на широкому використанні мережних і web-технологій студентами, викладачами [15].

У сучасному глобальному поступі світу загалом й українського соціуму, зокрема мережа Internet певною мірою трансформувалася на освітній простір, відкриваючи студентству великі можливості доступу до інформаційних ресурсів та продуктивної співпраці. Активними темпами, разом із дистанційним навчанням, удосконалюються нинішні підходи до навчання, а саме: мобільне навчання, змішане (комбіноване) навчання, online-навчання (навчання через Internet).

Online-навчання (перекладається як “діалогове навчання”, і значна когорта науковців ототожнює це з “дистанційним навчанням”) – інтерактивне навчання, у якому навчальний матеріал повинен бути загальнодоступним у діалоговому режимі та гарантувати автоматичний зворотний зв’язок фз навчальною діяльністю слухача, студента [16, с. 7].

Вчений Дж. Літлфілд у виразив такі плюси застосування online-навчання, як:

- студент навчається у приватному темпі;
- студент користується гнучким розпорядком;
- у навчальному процесі студент відсторонюється від відволікання однолітків, а тому зосереджується на здобутті знань;
- переважна більшість студентства розуміє навчання як спосіб самобутнього свого розвитку;
- студент забезпечений від адаптивних небезпек (не потрібно долати психологічні бар’єри, акліматизуючись до колективу);
- постійно є особливості вивчення конкретних предметів [15].

Серед послуг мережі Internet й сервісів online-навчання можна виділити: електронну пошту, блоги, web-форуми, списки розсилки, wiki, файлообмінні мережі, FTP, вебіари, чати, соціальні мережі, потокові мультимедіа, IP-телефонію, Web 2.0. У результаті тотального користування сучасним мобільними пристроями виникнули зовсім нові форми діяльності, і передусім мобільне навчання. Щодо трактування дефініції “мобільне навчання” існує чимало тлумачень. На нашу думку, вартим уваги є визначення Куклева В. О., який досліджує його як навчання за підтримкою мобільних засобів, незалежно від місця та часу, зі вживанням особливого програмного забезпечення на педагогічному ґрунті модульного та міждисциплінарного підходів [17, с. 27].

Висновки. Підсумовуючи, можемо зауважити, що в глобальних реаліях сьогодення традиційна національна система вищої освіти частковою мірою втамовує запити студентської аудиторії та задовольняє запити інформаційного соціуму щодо вишколу майбутніх професіоналів, і лише завдяки застосовуванню дистанційних, Internet та мобільних технологій викладач і студент зможуть продуктивно на партнерських засадах співдіяти не тільки під час аудиторних занять, але й за межами закладу вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні року: Постанова від 20 грудня 2000. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>.
2. Роберт И. В. Теория и методика информатизации образования (психолого-педагогический и технологический аспекты). 2-е издание, дополнено: монография. М.: ИИО РАО. 2008. 274 с.
3. Полат Е. С., Бухаркина М. Ю., Моисеева В. М., Петров А. Е. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособ. для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. Кадров / под ред. Е. С. Полат. 4-е изд., стер. М.: Издательский центр “Академия”, 2009. 272 с.
4. Хуторской А. В. Практикум по дидактике и современным методикам обучения. СПб.: Питер, 2004. 541 с.
5. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ від 25.04.2013 р. № 466. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
6. Биков В. Ю. Модели організаційних систем відкритої освіти. К. : Атіка, 2009. 684 с.
7. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні року: Постанова від 20 грудня 2000. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>.
8. Кудрявцева С. П., Колос В. В. Педагогіка. Навч. посібник. К.: Видавничий Дім “Слово”, 2005. 400 с.
9. Кухаренко В. М. Дистанційне навчання. Умови застосування. Дистанційний курс. 3-е вид. Харків : НТУ “ХПІ”, Торсінг, 2002. 320 с.
10. МоосМоос. Electronic resource. Nothing wil stop the incessantmarch/ URL: <http://www.moosmoos.com>.
11. Українська Система Дистанційного Навчання – UDL System/ Ukrainian Dastance Learning System. URL:<http://www.udl.org.ua>.
12. Українська наукова інтернет-спільнота. Блог української наукової інтернет-спільноти. URL: <http://www.nauka-online.org>.
13. Морзе Н. В., Глазунова О. Г. Критерії якості електронних навчальних курсів, розроблених на базі платформ дистанційного навчання. Інформаційні технології в освіті. Херсон, 2009. № 4. С. 63–75.
14. Герасименко І. В. Створення навчального курсу в системі електронного навчання на базі Moodle. Педагогічний альманах: Зб. наук. пр. Редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ “Херсонська академія неперервної освіти”, 2012. Вип. 16. С. 109-115.
15. Герасименко І. В. Використання технологій дистанційного навчання в підготовці майбутніх бакалаврів комп’ютерних наук. Інформаційні технології і засоби навчання. 2014. № 3(41). URL: http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1080#.U70eW_1_s-Q
16. Борзенко О. П. Основні категорії та поняття дистанційного навчання. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 19 (254), Ч. I. 2012. С. 6–14.
17. Куклев В. А. Становление системы мобильного обучения в открытом дистанционном образовании: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 – общая педагогика, история педагогики и образования. Ульяновский государственный технический университет. Ульяновск, 2010. 46 с.

REFERENCES

1. Konceptiyarozvytkudy`stancijnoyiosvity` v Ukrayiniroku: Postanovavid 20 grudnya 2000. Ministerstvoosvity` i nauky` Ukrayiny`. Availableat:<http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>.
2. Robert I. V. *Teoriya i metodikainformatizatsiiozbrazovaniya: psikhologo-pedagogicheskii i tekhnologicheskii aspekty*. [Theory and methods of education informatization: psychological, pedagogical and technological aspects] 2-e izdanie, dopolnenno: monografiya. M.: IIO RAOPubl, 2008. 274 p.
3. Polat E. S., Bukharkina M. Yu., Moiseeva V. M., Petrov A. E. *Sovremennypedagogicheskie i informatsionnyetekhnologii v sistemeobrazovaniya : ucheb. posobiedlyastud. ped. vuzov i sistemypovysh. kvalif.* [Modern pedagogical and information technologies in the education system: studies. allowance for stud. ped. universities and systems of higher. quali ped. frames.]. ped. kadrov. Podred. E. S. Polat. 4-e izd., ster.Moscow: AcademyPublishingCenterPubl, 2009. 272 p.
4. Khutorskoi A. V. *Praktikumpodidaktike i sovremennymmetodikamobucheniya* [Workshop on didactics and modern teaching methods]. SPb .: PeterPudi, 2004. 541 p.
5. Pro zatverdzhennyaPolozhennya pro dy`stancijnenavchannya: Nakaz vid 25.04.2013 r. No 466. Ministerstvoosvity` i nauky` Ukrayiny`. Availableat: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.
6. By`kov V. Yu. *Modeliorganizacijny`xsystemvidkry`toyiosvity`* [Models of Organizational Systems of Open Education]. Kyiv: AtikaPubl, 2009. 684 p.
7. Konceptiya rozvytku dy`stancijnoyi osvity` v Ukrayiniroku: Postanovavid 20 grudnya 2000. Ministerstvoosvity` i nauky` Ukrayiny`. Availableat:<http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>.
8. Kudryavceva S. P., Kolos V. V. *Pedagogika. Navch. posibny`k* [Pedagogy. Teaching manual]. Kyiv: Publishing House WordPubl, 2005. 400 p.
9. Kuxarenko V. M. *Dy`stancijnenavchannya. Umovy` zastosuvannya. Dy`stancijny`jkurs* [Distance Learning. Terms of use. Distance course 3rd kind]. Kharkiv: NTU KhPI, TorsingPubl, 2002. 320 p.
10. MoocMooc. Electronic resource. Nothing wil stop the incessant march/Available at:<http://www.moocmooc.com>
11. Ukrayins`kaSy`stemaDy`stancijnogoNavchannya – UDL System/ Ukrainian Dastance Learning System. Available at:<http://www.udl.org.ua>.
12. Ukrayins`kanaukova internet–spil`nota. Blog ukrayins`koyinaukovoyi internet–spil`noty`. Available at: <http://www.nauka-online.orgnauka-online.orgnw.nauka-online.org/keywords/dystantsiyne-navchannya>
13. Morze N. V., Glazunova O. G. *Kry`teriyiakostielektronny`xnavchal`ny`xkursiv, rozrobleny`xnavchannya platform dy`stancijnogonavchannya* [Criteria for the quality of e-learning courses developed on the basis of distance learning platforms]. Information technology in education. Kherson, 2009. Vol. 4. pp. 63–75.
14. Gerasy`menko I. V. *Stvorennyanavchal`nogokursu v sy`stemielektronnogonavchannyanabazi Moodle* [Create a training course in Moodle's e-learning system.]. Pedagogical almanac: zb. sciences Ed. Radkol. V. V. Kuzmenko (head) and others. Kherson: KVNZ Kherson Academy of Continuing Education, 2012. Vol. 16. pp. 109–115.
15. Gerasy`menko I. V. *Vy`kory`stannyatexnologijdy`stancijnogonavchannya v pidgotovcimajbutnixbakalavrivkomp'yuterny`xnauk* [The use of distance learning technologies in the preparation of future bachelors of computer science]. Informacijnitexnologiyiizasoby` navchannya. 2014. Vol. 3(41). Available at: http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1080#.U70eW_1_s-Q16.
16. Borzenko O. P. *Osnovnikategoriya ta ponyattyady`stancijnogonavchannya* [Major categories and concepts of distance learning]. Bulletin of the Taras Shevchenko National University named. Vol. 19 (254), Ch.I. 2012. pp. 6–14.
17. Kuklev V. A. Stanovleniesistemymobil`nogobucheniya v otkrytomdistantionnomobrazovanii: avtoref. dis.d-ra ped. nauk: 13.00.01 – obshchayapedagogika, istoriyapedagogikiiozbrazovaniya [The formation of a mobile learning system in open distance education: author. dis. Dr. Ped. Sciences: 13.00.01 – general pedagogy, history of pedagogy and education]. Ulyanovsk State Technical University. Ulyanovsk, 2010. 46 p.

Дата надходження: 12.11.2018 р.